

4. На конкретних прикладах обґрунтувати зміст власності, заснованій на власній праці.

5. Задача. Номінальна вартість однієї акції компанії становить 1000 грн. Позичковий відсоток на ринку банківських кредитів становить 8 %. Обчисліть ринковий курс акції даної компанії.

6. На прикладі сучасної акціонерної компанії обґрунтувати об'єктивні процеси її соціалізації, демократизації та гуманізації, що забезпечує дію економічного закону подолання відчуження праці.

7. Співставити і пояснити зміст таких взаємопов'язаних категорій: суспільно-економічна формація; суспільний спосіб виробництва; соціально-економічний устрій.

Крюкова І. О., канд. екон. наук, старш. викл.,
кафедра політичної економії
факультетів управління та маркетингу

ШАНС ДЛЯ МИСЛЕННЯ

Варто згадати роздуми В. І. Вернадського стосовно суспільствознавства. Вчений не вважав знання із суспільствознавства вартими носити науковий статус. За його переконанням, науковий статус має належати лише наукам природничим — таким, як математика або фізика, — які розкривають справжні об'єктивні закономірності, що мають характер стійких істин [1]. Натомість соціальні процеси мають суб'єктивно обумовлений, мінливий характер, що є прикладним втіленням мінливості суспільної психології, відображення якої в суспільних науках він називав теоріями. Отже, природничі науки і суспільні теорії. В такий спосіб учений намагався акцентувати увагу на розбіжностях між природними і соціальними процесами та їх закономірностями.

Подібної думки дотримувався і вітчизняний науковець Г. Ф. Симоненко. «Більша частина законів економічних, подібно до законів статистичної науки, є законами великих чисел, застосовуваними до більшості випадків, а не до кожного зокрема. Як закони великих чисел, вони не мають такого абсолютного характеру, яким відрізняються закони природничих наук» [3, с. 75].

Відмінною рисою теорій є їх стереотипність [2]. Стереотипність — це довічна проблема трактування інформації, особливостей її сприйняття і передачі. Вона пов'язана із практичними суспільними потребами щодо актуалізації певних аспектів знання.

Аспекти, що підлягають актуалізації, визначаються (обмежуються) запитами певного етапу цивілізаційного розвитку, відповідною політикою влади і пануючою суспільною свідомістю. Ця морально-психологічна інституція є носієм легітимної ментальності суспільства, втіленням його суб'єктивної тенденційності.

Стереотипність нашої свідомості є відбитком суспільних умов, в яких ми живемо. Тому уникнути стереотипності неможливо, в тому числі і в навчальному процесі. Але і суцільно віддаватися її течії не стратегічно. Ідеологічні «штампи» мають властивість змінюватися, або, як мінімум, трансформуватися. Наші юні колеги, попереду у яких ще ціле і досить динамічне життя, мають бути готові до цього. Їх свідомість має бути гнучкою, адаптованою до змін. Тому викладач у технології побудови навчального процесу має давати шанс розширення стереотипних меж.

Завдання викладача полягає не у зомбуванні студента наявними стереотипами, не у формуванні у студентів навички мислити лише у межах певного сучасного утилітарного ціннісного формату, а в розвитку здібностей студента до довільного мислення, тобто до мислення взагалі як такого.

У цьому зв'язку доцільно подавати спочатку фактаж, тобто позитивну конкретику з області історії економіки (цивілізаційні умови виникнення теорій, зміст економічних реформ), потім її нормативне осмислення з досвіду історії економічної думки (ключові цитати з праць економістів — знов-таки ключові, але від цього нікуди не подітися) і лише після цього вдаватися до узагальнень, висновків, аналітичної інтерпретації авторитетних сучасних дослідників економічної історії і, нашу особисту думку з цього приводу. Тобто спочатку доцільно подати економічне тіло як об'єкт дослідження, як саму страву, а потім виділити його предмет і долучити до нього спеції — той нинішній соус наукової етики, під яким подається інформація. Але не навпаки. Такою, на нашу думку, є антистереотипна послідовність подання навчального матеріалу.

Стереотипність супроводжується догматизмом, суб'єктивністю коментарів і упередженістю висновків, коли ми знаходимо саме те, що шукаємо згідно заздалегідь встановлених рамок. Для кожної з тем занять ці рамки позначені регламентом сформульованих завдань у пунктах плану до нього. Формулювання завдань у процесі звичного нам стереотипного способу викладання матеріалу часто є наперед анонсованими висновками відносно сутності досліджуваних питань. Тим самим ми перманентно відсікаємо можливість креативу, творчого мислення вбік від наміченої нами логіки.

Висвітлення сутності тих чи тих процесів є підсумком, який не має передувати поданню самого змісту цих процесів. Зміст не має викладатися постскриптомом до підсумків його дослідження. Адже природний шлях наукового дослідження йде від вивчення емпіричного змісту економічної практики, від набору фактажу до визначення сутнісних ознак явищ і процесів. Студент — теж дослідник і якість його знання залежатиме від методики навчання — або можливість імітації моделі природного шляху дослідження, або вульгаризація навчання штучним шляхом подачі готового рафінованого знання.

Також вважаю за доцільне спочатку викласти студентам зміст інформації за темою лекції, не оголошуючи її плану і лише після завершення інформації за кожним з структурних пунктів дати йому назву. А краще надати таку можливість аудиторії. Після прослуховування до кінця змісту всієї лекції студенти ще раз мають осмислити і відрегувати назву кожного з пунктів у загальному контексті теми. Одразу зауважу, що у студентів така спроба не викличе прихильної реакції. І знов-таки через наявність сформованих стереотипів. Вони не звикли аналітично працювати під час лекції, а звикли сприймати лекцію в «спальному» режимі диктанту.

Нетрадиційний порядок, коли формулювання плану теми відбувається не на початку, а наприкінці лекції і за участю студентства, має навчальну перевагу. Він сприяє переходу від пасивної моделі суб'єкт-об'єкт до сприйняття студентами лекції в активному режимі суб'єкт-суб'єкт. В ситуації, коли назва пункту наперед чітко визначена, сприйняття інформації стає формалізованим. Зміст підпорядковується провідній ідеї, висловленій у назві пункту плану. Між тим, зміст інформації не завжди однозначний як і саме життя.

Отже, з точки зору сприяння виробленню у студентів навички неупереджено і творчо мислити викладач, на нашу думку, має дотримуватися таких методичних принципів подання навчального матеріалу:

- індуктивний порядок викладення матеріалу, що передбачає логічний рух від конкретного до загального, тобто послідовність від змістовних проявів економічних процесів до абстрактних наукових висновків щодо їх сутності, а не навпаки;

- формулювання плану за темою заняття має являти собою постановку питання, а не кристалізовану квінтесенцію результату його дослідження сучасними авторитетними особами;

- формулювання назв пунктів плану за темою лекції можливо залишити завданням для аудиторії.

Література

1. Вернадський В. ІІ. Научная мысль как планетарное явление. — М.: Наука, 1997. — 150 с.
2. Крюкова І. О. Проблема стереотипності і методика викладання історико-економічних дисциплін.// Матеріали щорічної науково-методичної конференції викладачів «Теоретичні та практичні підходи до впровадження нових поколінь освітньо-професійних програм і навчальних планів підготовки фахівців: шляхи розвитку». — Ч. ІІ. — К.: КНЕУ, 2007. — С. 315—318.
3. Симоненко Г. Ф. Политическая экономия в ее новейших направлениях. Обзор и критическая оценка учений главных представителей современной экономической науки, особенно новоисторической школы. — Варшава, 1900.

Кужель В. М., канд. екон. наук, старш. викл.,
Бортнік А. М., асистент,
Вострякова В. Ю., асистент,
Скічко О. О., асистент,
кафедра економіки підприємств

ТРЕНІНГОВІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРА

Ускладнення зовнішнього середовища функціонування вітчизняних підприємств зумовлює потребу у формуванні нової генерації фахівців-економістів, які б були здатні приймати ефективні рішення в умовах невизначеності. Для підготовки таких спеціалістів необхідно скоротити розрив між академічною вищою освітою та практикою підприємництва. Тобто необхідно привести моделі викладання економічних дисциплін у вищих навчальних закладах у відповідність до вимог сьогодення, що потребує застосування принципово нових засад їх підготовки. Досягти поставленої мети можна лише шляхом впровадження сучасних освітніх технологій у навчальний процес за умови збереження якості теоретичної підготовки студентів.

Чільне місце серед них займають тренінгові технології, в основу яких покладені активні методи навчання: ділові та рольові ігри, групові дискусії, аналіз конкретних ділових ситуацій (кейсів), метод проектів, метод мозкової атаки, імітаційна діяльність та мультимедійні технології.